

ECHTE MANNEN, ECHTE VROUWEN?

VOORBEREIDENDE LES BIJ BEZOEK *WHAT A GENDERFUL WORLD*

PROGRAMMA

Tijdens dit online lesprogramma leer je wat gender is én dat iedereen andere ideeën en gevoelens heeft bij wat ‘mannelijk’ en ‘vrouwelijk’ wordt genoemd.

De les bestaat uit de volgende onderdelen:

- verkennen ideeën en oordelen over ‘mannelijk’ en ‘vrouwelijk’ in de klas,
- reflectie op een video over jongens- en meisjesondergoed,
- reflectie op begrip ‘gender’ (metafoor: genderkoekjes)
- afsluiting en aankondiging bezoek Tropenmuseum

Gebruik deze les in de klas als aanvulling op of als voorbereiding op een bezoek aan het

[Tropenmuseum](#).

VOOR WIE

- Groep 8
- Onderbouw VO

TOTAAL DUUR

Het lesprogramma duurt 30-40 minuten.

VOORBEREIDING

- Lees deze handleiding.
- Laat de leerlingen op hun device de LessonUp app downloaden.
- Zet zelf het digibord met internetverbinding en geluid aan.

UITLEG LESSONUP

- Druk op de [link](#) naar de les.
- Druk op de rode knop ‘Geef les’ rechts bovenaan de pagina en start de les.
- Als je vragen digitaal wilt laten beantwoorden, kunnen de leerlingen met een device meedoen. Ze loggen met de inlogcode in.
- Zet naar gelieven het geluid uit van de interactieve vragen. Klik op ‘Geef les’.

NOTITIE VOOR DOCENTEN

1 op de 25 Nederlanders identificeert zich niet met de vakjes ‘man’ vs. ‘vrouw’. Het kan dus goed dat één van jouw leerlingen erg met ‘gender’ bezig is. Gender is een persoonlijk onderwerp.

TIPS BIJ HET GEVEN VAN DE LES

Wees je bewust dat kinderen al vanaf jonge leeftijd aanleren man en vrouw te onderscheiden en daar oordelen over vellen. Waar de ene makkelijk over zijn genderidentiteit spreekt, is de ander daar (nog) niet aan toe of ervaart diegene dat als rot. Creëer daarom een veilige sfeer:

- Neem altijd de voorbeelden uit de les als uitgangspunt.
- Praat waar nodig zelf wat meer: vertel over jouw genderidentiteit en -expressie.
- Zet leerlingen vooral niet voor het blok; vraag ze niet direct naar hun genderidentiteit.

SLIDE 1: Titelslide programma 'Echte mannen, echte vrouwen?'

Tijdsduur: 2 minuten

Vertel dat jullie het gaan hebben over 'gender'.

Gender is wat mensen denken en voelen bij de hokjes 'man' en 'vrouw'. De gedachten over 'man' en 'vrouw' zijn anders in verschillende culturen en tijden, en kunnen per persoon verschillen.

Deze les volgt de klas ter voorbereiding op een bezoek aan de tentoonstelling *What a Genderful World* in het Tropenmuseum.

Vertel: In de tentoonstelling worden jullie begeleid door een museumdocent van het Tropenmuseum: met die docent verkennen jullie voorwerpen en ideeën over gender van over de hele wereld.

(Er volgt later nog een uitgebreidere definitie.)

SLIDES 2 & 3: Ideeën bij 'vrouwelijk' en 'mannelijk'

Tijdsduur: 6 minuten (beide slides)

Vraag de leerlingen bij de volgende twee slides om het eerste woord wat bij ze opkomt in te tikken, bij 'vrouwelijk' en 'mannelijk'.

- Zien ze een patroon? Welke woorden komen steeds terug?
- Waarom is dat zo?
- Vallen de leerlingen woorden op? Waarom? Passen die misschien niet in een patroon?

Bespreek: iedereen heeft ideeën over wat 'mannelijk' en 'vrouwelijk' is. Over de hele wereld bestaan er verschillende (onuitgesproken) regels en verwachtingen over hoe een man of vrouw zich hoort te gedragen. De een voelt zich prettiger bij die regels en verwachtingen dan de ander.

SLIDE 4: Stelling over sterk zijn

Tijdsduur: 2 minuten

Vraag de leerlingen te antwoorden op de stelling.

Bespreek de verschillende antwoorden en vraag door:

- Waarom denk je dat?
- Zou dat in andere tijden/op andere plekken anders kunnen zijn?
- Wat betekent 'sterk zijn' voor jou?

Voeg toe: Sterk zijn betekent voor iedereen wat anders. Vaak wordt kracht geassocieerd met 'grote' gebeurtenissen en 'sterke' mannenlichamen – voetbalwedstrijden, boksen, oorlog – maar je kan ook denken aan 'kinderen baren'. Zouden mannen daar sterk genoeg voor zijn?

SLIDE 5: Vraag over speelgoed en gedrag

Tijdsduur: 2 minuten

Vraag de leerlingen te antwoorden. Leg uit dat het om speelgoed gaat: is er een cadeau dat jullie in de speelgoedwinkel voor een buurmeisje van 8 zouden kiezen?

Bespreek de verschillende antwoorden en vraag door:

- Waarom kies je dat voor haar uit?
- Zou jij hetzelfde cadeau aan een buurjongen geven? Waarom wel/niet?
- Tijdens je opvoeding krijg je ideeën en ongeschreven regels mee over hoe een jongen en meisje zich horen te gedragen, bijv. meiden spelen met poppen; jongens met auto's. Of: jongens hebben kort haar; meiden lang haar. Wat vind je hiervan?

Leg uit: tijdens je opvoeding krijg je verwachtingen mee over wat 'mannelijk' en 'vrouwelijk' gedrag is. Veel mensen vinden die regels fijn: het voelt alsof de wereld zo netjes is opgedeeld in hokjes. Maar er zijn ook genoeg mensen die zich niet prettig voelen bij de hokjes 'man' en 'vrouw': ze vinden ze te streng. Wat als je bijv. een meid bent die van voetbal en Fortnite houdt?

SLIDES 6, 7 & 8: Een video over Julia en de HEMA met 2 vragen

Tijdsduur: 10 min

Bekijk het nieuwsbericht over Julia die zich stoorde aan het meisjes- en jongensondergoed bij de HEMA. Ze vond de ontwerpen niet bij ieder meisje of jongen passen: er zijn genoeg meiden die van stoer ondergoed houden en genoeg jongens die roze mooi vinden.

Besprek de antwoorden op de twee vragen die tijdens het bekijken oppoppen. (De leerlingen kunnen hun antwoorden intypen.)

Vraag 1: Wat vind jij ervan dat er jongens- én meisjeskleding bestaat?

Vraag 2: Waarom vinden sommige mensen 'genderneutraal ondergoed' een probleem?

Voeg (waar nodig) toe: die mensen kunnen zich waarschijnlijk zelf goed vinden in de hokjes 'man' en 'vrouw'. Er zijn echter genoeg mensen die zich onprettig voelen bij deze 'hokjes' en regels. En er zijn andere culturen waar er meerdere hokjes (meer) genders bestaan. (Hier gaan de leerlingen meer over ontdekken tijdens het museumbezoek, in de tentoonstelling.)

Antwoorden: Op zowel vraag 1 als 2 zijn alle antwoorden mogelijk. Licht de verschillende meningen eruit door ze ter afronding samen te vatten.

Voeg toe: Julia heeft een punt. Wanneer in Nederland een meisje geboren wordt, krijgt het kraambezoek vaak beschuit met roze muisjes. Al vanaf de geboorte koppelen veel mensen hier dus 'meiden' aan 'roze'. Maar wisten jullie dat roze honderd jaar geleden juist als een 'jongenskleur' werd gezien? En dat de politie op Fiji (eilanden in Oceanië) een roze rok draagt? Wat we denken over 'meid' en 'jongens' is dus bepaald door cultuur en tijd.

Notitie voor de docent: Voor een beeld van hoeveel Nederlanders andere gedachten of ervaringen hebben dan de 'stereotype' man-vrouwdeling doet vermoeden, zijn deze cijfers interessant:

- 1 op de 25 mensen in Nederland associeert zichzelf niet met de vakjes 'man' of 'vrouw' (SCP onderzoek uit 2012)
- 1 op de 173 mensen in Nederland identificeert zich als transgender (SCP onderzoek uit 2017)
- Er zijn 45 verschillende fysieke sekses: (traditioneel) mannenlijf, (traditioneel) vrouwenlijf, 43 x intersekselijven (Van Heesch, 2015)

SLIDE 9: herhaling 'Wat is gender?'

Tijdsduur: 2 min

Lees samen de tekst.

Vertel: in verschillende culturen en tijden bestaan er andere gedachten over 'gender'.

Vraag door: ken jij een andere tijd of cultuur waarin er andere regels golden over 'gender'? Voorbeeld: vroeger mochten vrouwen in Nederland niet stemmen. Of: in sommige landen lopen mannen hand in hand met elkaar; wanneer een vrouw en man hand in hand lopen wordt dat afgekeurd.

Bespreek de begrippen lichaam, gedrag en geaardheid.

Vertel hier evt. over je eigen gender (van de docent): bijv. 'Ik ben Stefanie, ik heb een vriend en een kindje. Ik ben geboren in een meisjeslichaam. Vaak voel ik me op m'n gemak bij 'vrouwenregels': ik vind het niet erg om een rok te dragen, bijv. Maar ik lach hard en houd van boksen: sommige mensen vinden dat juist mannelijk en daarom raar.'

Notitie voor de docent: Intersekse is niet iets wat je 'bent', maar wat je 'hebt' – net zoals je rood haar 'hebt' en niet rood haar 'bent'. Je hebt dus een intersekse lichaam, net zoals je een grote of een kleine neus hebt. Hoewel de meeste intersekse mensen vinden dat intersekse geen identiteit is, zeggen ze vaak toch 'ik ben intersekse'. (Bron: NNID) Meer over intersekse lees je [hier](#).

[Dit filmpje van Courtney Act](#) kan je helpen bij de voorbereiding van de begrippen. Zij vertelt meer over lichaam, gedrag (genderexpressie), gedachten en gevoelens (genderidentiteit) en geaardheid.

TRASPEN MUSEUM

Wat is 'gender'?

Gender is wat mensen denken en voelen bij de hokjes 'man' en 'vrouw'. Bij gender horen:

- verwachtingen en 'regels' in een cultuur en tijd
- lichaam: man, vrouw, intersekse
- eigen gedachten en gevoelens daarbij
- gedrag: volg jij de regels? Of passen ze niet bij jou?
- geaardheid: op wie wordt je verliefd?

SLIDE 10: Iedereen heeft een gender met 4 'ingrediënten'

Tijdsduur: 5 min

Lees samen de tekst.

Vertel: iedereen heeft een gender, iedereen denkt of voelt wat bij 'man' of 'vrouw' en iedereen denkt of voelt wat bij hun lichaam.

Notitie voor de docent: voor het onderwijsprogramma in het museum 'Echte mannen, echte vrouwen?' werkte het Tropenmuseum samen met [De Transketeers](#). De metafoor 'genderkoekjesbakken' vind je ook bij hen terug.

TRASPEN MUSEUM

Je kan het zien als koekjesbakken...

Ieder mens heeft een gender. Je gender bestaat uit 4 'ingrediënten':

1. Hoe je geboren wordt: je **lichaam of sekse**
2. Hoe je je daarbij voelt: je **genderidentiteit**
3. Hoe je je gedraagt: **genderexpressie**
4. Op wie je verliefd wordt: **geaardheid**

SLIDE 11: Een sleepopdracht bij Julia

Tijdsduur: 3 min

Herinner de leerlingen aan het filmpje waarin Julia uitlegt waarom ze de opdeling in jongens- en meisjesondergoed niet oké vindt.

Laat ze dan kort de **sleepopdracht** in duo's bespreken en **uitvoeren**.

Antwoord:

- Genderidentiteit: Julia noemt zichzelf een stoer meisje
- Genderexpressie: Julia draagt geen roze strikjes
- Sekse: Julia heeft een vrouwenlichaam
- Geaardheid: Julia is nog nooit verliefd geweest

TROPEN MUSEUM

Welk 'ingrediënten' passen bij Julia van de HEMA?

Genderidentiteit

Genderexpressie

Sekse

Geaardheid

Julia noemt zichzelf een stoer meisje

Julia is 12 en nog niet verliefd geweest

Julia heeft een vrouwenlichaam

Julia draagt geen roze strikjes

SLIDES 12: Reflectie

Tijdsduur: 5 min

Lees samen de samenvattende tekst door.

Vraag wanneer/waar leerlingen ongeschreven regels over gender tegenkomen in hun dagelijks leven. Vraag door:

- Zie je regels over gender terug in je eigen leven? Waar bijvoorbeeld?
- Wat denk je daarover? Hoe vind je dat? Waarom?
- Denk je dat dat ergens anders anders is?
- Is het ooit anders geweest? Denk je dat dat in de toekomst zal veranderen?

Informatie voor de docent: voorbeelden waar je verwachtingen of regels over gender terugziet in het dagelijkse leven zijn WC's, kleedkamers, winkels bijv. speelgoedwinkels, reclames.

TROPEN MUSEUM

Gender is altijd weer anders...

Het hangt af van cultuur en van de persoon die je bent

- regels verschillen per cultuur
- iedereen heeft eigen gedachten en gevoelens
- iedereen heeft een gender

SLIDES 13 & 14 : Afsluiting

Tijdsduur: 2 min

Vertel dat jullie op [dag, datum] het Tropenmuseum gaan bezoeken en dat daar een museumdocent uit het Tropenmuseum jullie rond zal leiden door de tentoonstelling *What a Genderful World*. Daar gaan jullie verder in gesprek over gender, en hoe dit in verschillende culturen wordt ervaren.

Bekijk eventueel met de klas de [website van het Tropenmuseum](#), zodat leerlingen een beeld hebben van het gebouw en waar het museum zich bevindt in Amsterdam.

